

Et andet Eksempel paa, at man ikke overalt kan føle sig helt tryk ved WOLDSTEDTS Kort, henter jeg fra Polen, hvor jeg sidste Sommer havde Lejlighed til at prøve dets Brugbarhed i Marken. Det er i Omraadet Syd og Sydøst for Lodz, hvor Kortet viser Grænsemoræner for Warthestadiet med foranliggende Hedesletter (WOLDSTEDT omtaler selv Stedet), men uden at der i Landskabet synes at ligge tilstrækkelig Begrundelse for en saa vidtrækkende Konstruktion. (Som en Trykfejlsrettelse kan jeg nævne, at Landsbyen Mielnik, hvor Warthestadiets Ydergrænse krydser Floden Bug, er ansat paa et forkert Sted. Den rigtige Plads for Mielnik ligger 30 km længere mod Østsydøst, uden for Kortet).

Som tidligere nævnt opføres Warthestadiet som en Afdeling under Saalenedisningen, selv om det — i Beskrivelsen — betones, at Landskabets Udjævning ikke er saa vidt fremskreden som ved Saale-Hovedfasen. Men Sammenkædningen i en og samme Nedisning skaber saadanne Vanskeligheder for Placeringen af de interglaciale Aflejringer, at WOLDSTEDT har følt det nødvendigt at anbringe følgende Fodnote derom: »Die Einordnung der Fundpunkte geht von der Annahme aus, dass zwischen der Saaleeiszeit und dem Warthestadium keine Zwischeneiszeit liegt.«

Det trænger unægtelig ogsaa til en Forklaring, at man — uden saglig Motivering — i det sidste Tiaar, fra førende tyske Kwartærgeologers Side har slaaet sammen som hørende til en og samme — nemlig første — Interglacialtid en meget omfattende og vidt spredt Serie af Aflejringer, som indtil den Tid havde været henregnet til henholdsvis første og anden Interglacialtid. Blandt de interglaciale Aflejringer som WOLDSTEDT saaledes har omplaceret fra 2. til 1. Interglacialtid (og som hans undskyldende Fodnote sandsynligvis gælder) hører det store Antal, der findes i Lüneburger Heide og adskillige andre. — Mens et meget betydeligt Antal Interglacialforekomster, endog en Del, der er temmelig lidt undersøgt, er anført i Teksten og anbragt i deres respektive Interglacialtid, er den klassiske Lokalitet Klinge mellem Kottbus og Forst mærkværdigvis ikke nævnt i Beskrivelsen.

At der — som her er sket — kan knyttes Anmærkninger til en saa omfattende Første-Fremstilling som WOLDSTEDTS Kort undrer ikke. Som Helhed betragtet er det et særdeles smukt og godt Arbejde, og det kartografiske Institut har Ære af Udstyret med de talrige Signaturer og de smukke rene Farver. I de kortfattede »Erläuterungen« har WOLDSTEDT givet en god Oversigt over Nordtysklands Kwartærgeologi.

V. MILTHERS.

MATTI SAURAMO: Das System der spätglazialen Strandlinien im südlichen Finnland.

Societas Scientiarum Fennica. Comm. Phys.-MATH. IX, 10, Helsinki 1937.

I denne indholdsrige Afhandling paa kun 23 Sider fremlægger M. SAURAMO de sidste tre Aars Resultater af hans og hans Medarbejderes Undersøgelser over de hævdede, sen-glaciale Strandlinier i Finland. Flere smaa

Kort og Strandliniediagrammer, hvorpaa lagttagelserne er koncentreret, letter den ellers vanskelige Forstaaelse af Strandliniernes successive Stadier, fremkaldt ved Landhævninger og den skiftende Beliggenhed af Østersøens Afløb til Verdenshavet. Fremstillingen tager sin Begyndelse med Salpausselkä-Stadierne af den baltiske Issø, som følger efter det ældste Issø-Stadium, betegnet med B I. Det første af disse Stadier, B II, deles i et ældre Stadium B II a og et yngre B II b ved et pludseligt Fald i Vandstanden, hvorved denne falder ca. 25 m ned til en Strandlinie, der betegnes med Bogstavet Z, da den jævnføres, med Rette eller Urette, med Zirphæalaget i Vendsyssel. Kort efter dette Fald stiger Vandstanden næsten til sin tidligere Højde, og der udformes en Strandlinie B II b, der kun ligger 4—5 m under B II a. Efterhaanden synker Vandstanden yderligere ca. 5 m, og dette Stadium, B III, varer ved under Aflejringen af den indre (anden) Salpausselkä. Netop som Isranden er ved at forlade denne, indtræder en ny Tapning af Østersøen (over Mellemsverige), hvorved Vandspejlet synker 27—28 m ned til en Strandlinie Y I, som er den marine Yoldiagrænse. Denne Tapning kendes fra det varvige Ler som det mægtige Tapningsvarv, som SAURAMO har anvendt som 0-Aar for Finlands geokronologiske Tidsskala. Dette tidlige Ishavsstadium afløses i nogen Tid atter af Issøstadier (B IV, B V og B VI), under hvilke Vandstanden atter stiger trinvis næsten til sin tidligere Højde, men Aar + 292 indtræffer der atter en Tapning, hvorved Vandstanden synker til Havets Niveau igen ved Y I Strandlinien.

Af stor Interesse er de Undersøgelser, som S. KILPI og E. HYYPPÄ har foretaget henholdsvis i det østlige Mellemsverige og det sydlige Nordfinland (Bull. Komm. Geol. Finl. Nr. 117 og 115). De har nemlig vist, at de to Salpausselkä Moræner, som forener sig imod Øst, her bøjer nordpaa og i Hovedsagen følger den russisk-finske Grænse op til finsk Lapmarken. I hvert Fald har Issøstadierne B III og følgende, samt til dels ogsaa B II strakt sig nordpaa gennem det østlige Finland mellem Isranden og Vandskellet langs Rigsgrænsen, og heroppe har de haft Afløb østpaa over Vandskellet til Nordvesthjørnet af Hvidehavet. Medens Tanken om et Afløb for den baltiske Issø over Ladoga-Lavningen til Hvidehavet har maattet opgives, opstaar den nu igen under en ny og uventet Form, og de Stadier i den baltiske Issø, til hvilke man ikke har kunnet finde noget sikkert Afløb ved Billingen i Mellemsverige, svarer da til Afløb denne Vej til Hvidehavet. Yoldiahavets Strandlinier er tilsvarende blevet fulgt nordpaa gennem Østfinland og vestpaa gennem det sydlige Lapmarken til den finsk-svenske Grænse. Det samme gælder de følgende to Overgangsstadier til Ancylussøen, Rho (Rhoicosphaenia Havet) og Rha (Rhabdonema Havet). De er blevet paavist nordpaa langs Isranden, som nu laa i det vestlige Finland, til Bunden af den botniske Bugt. Den finske Kyst er efter disse Undersøgelser blevet isfri ved Haparanda tidligere end sydligere mellem Oulu og Wasa, som er den Del af Finland, der sidst blev isfri. Opfattelsen af Israndens Forløb i Mellemsverige og Nordfinland under Afsmeltningen er saaledes nu blevet grundigt ændret.

S. A. ANDERSEN.